

XIV.

**Om Mindesangen i Vartov Kirke til Luthers
Ihukommelse.**

Ved R. P. Basmussen.

I Københavns Magistrats 3. Afdelings Arkiv findes en
Pakke (ialt 47) Sange om Morten Luther, skrevne i For-

aaret 1821 af mange forskellige Mennesker, som hver ved sit Produkt vilde konkurrere om en Præmie paa 50 Rdl. Sedler, udlovet ved Avertissement i Bladene af en Enke for den bedste Mindesang om Luther, »den Mand, som af Gud udrustet med Visdom, Lærdom og et uforfærdet Mod i Dødstimen, har forskaffet alle Adgang til den hellige Skrifts Læsning«. Sangene skulde skrives til Melodi af Salmen »Af Højheden oprunden er« og tilsendes Fattigvæsenets Direktion, af hvilken ogsaa Præmien skulde udbetales, medens Enken selv vilde besørge Bedømmelsen.

Der indkom ialt 59 Sange, hvoraf Enken udvalgte en af Alumnus paa Valkendorfs Kollegium, stud. theol. Ernst Sophus Vilhelm Zahle skreven Sang med Begyndelsen »I Bethlehem var Lyset tændt«. Det var den senere Slotspræst i København, som saaledes vandt Prisen. »Hans Sang er som skreven ud af mit Hjerte«, siger Enken. Nogle af de ikke præmierede Sange bleve forlangte tilbage af Forfatterne. Resten blev overgivet til Fattigvæsenets Sekretær til Opbevaring. Saaledes er det gaaet til, at de nu findes hengemte i Raadhusets Kælder.

Enken, der udlovede Præmien, men ikke ønskede sit Navn nævnt, og vel derfor i Breve om Sagen undertegnede sig »Enken«, hed Cathrine Quist og boede Gl. Mynt 151. Hendes Mand, Lars Quist, havde været Traadfabrikør. Foruden en Samling Kobberstik eller Træsnit til Opfostringshuset havde Md. Quist Tid efter anden i de foregaaende Aar skænket forskellige Summer, hvoraf Renterne skulde tilfalde Lærerne ved Opfostringshuset og ved de fleste af Fattigvæsenets Skoler. Hun vilde ved sine Gaver formaa Lærerne til »at henvende Børnenes Opmærksomhed paa Kristi Velgerninger mod Menneskene samt bestandig formane dem til at gøre sig værdige til disse Velgerninger ved at følge hans Lære.«

I Sommeren 1821 fik Md. Quist dernæst ved et kgl. Rescript udvirket, at den kronede Mindesang hvert Aar d. 31. Oktober højtidelig maatte afsynges i Vartov Kirke

af Børnene i Fattigvæsenets forskellige Skoler, imod at hun i Fattigvæsenets Hovedkasse indsatte et Legat paa 250 Rdl. Sedler til Bedste for Organisten og til Trykning af Sangen, hvortil hun 3 Maaneder senere fjøede et Legat paa 200 Rdl. Sedler, hvoraf hun bestemte Renterne til aarlig den 31. Oktbr. at udbetales Præsten ved Vartov i Anledning af den paa bemeldte Dag allernaadigst befalede Mindefest for Luther. Hermed var denne Sag ordnet, som det hedder i en af hendes Skrivelser, »til evig Tid,« og Mindefesten med Afsyngelse af Zahles Sang fejres stadig hvert Aar i Vartov.

Den Skare Poeter, der som Medbejlere til Prisen meldte sig med deres Sange, var af Stand og Stilling mere forskellige end Tankerne i Sangene. Det er gennemgaaende Kampen mellem Mørket og Lyset, som de se i Reformationens bevægelsen. I Pagt med Gud er Luther den stærke Stridsmand og Sejervinder. Pavekirken skildres som Overtroen, den grumme mørke Tid, i hvilken Slægten »ravede og sig i Mørket tumlede«, eller som en Dæmon, der truede alt med sin Trolldom. Luther knuser denne med sin Lynstraale og spreder Nattens Kogleværk. En priser ham som Guds og Dydens varme Ven, en anden kalder ham »en Lilje skøn i Saxenland«. At han staar i Pagt med Gud, kommer ofte til Orde, men mest drastisk i Udtrykket om »hans guddomsdrukne Gejst.« Adskillige have ogsaa formet deres Sange som historiske Digte, om hvilken Digtart en af Forfatterinderne (thi saadan findes ogsaa) bemærker, »at den som bekendt ikke kan være høj Poesi«. **Bekræftelse** herpaa er heller ikke udebleven.

Blandt Forfatterne finder man enkelte af Datidens kendte Navne og enkelte, hvis Navne ikke endnu ere glemte. Vi nævne saaledes: Manderup Pedersen Kruse, Præst i Højelse, en af Datidens Skønaander og Biskop Mynsters Ven. J. Jetsmark, Redaktør af Adressekontorets Efterretninger. Kaptain og Forfatter C. D. A. Münnich, H. D. Brinck-Seidelin fra Frederikslund. Kapellan i Skive

Jens Møller, den senere Forf. til Haandbogen for Præster. Carl Hassager, Alumnus paa Valkendorfs Kollegium senere Præst, hvis Enke har oprettet Hassagers Kollegium. Student G. P. Brammer, den senere Biskop. Desuden findes flere andre Theologer saasom: Pastor emer. Hannibal Maalø boende i Assens, Amtsprovst Købke Sognepræst i Mehrn, cand. theol. Frederich Siegfried Selmer, af Gamtofte, stud. theol. Hans Michael Feld fra Ølstykke og mange flere fra By og Land, deriblandt en hel Del Skolelærere. Ogsaa Bondestanden er repræsenteret. Af Bondehusmand Jens Jørgensen ved Faaborg findes en Sang indsendt og anbefalet af den 90-aarige S. Hempel, fhv. Inspektør ved Almindelig Hospital og Frederiks Hospital, den Gang bosteddende i Faaborg.

Som Prøve paa Poesiens Art hidsættes til Slutning nogle Vers af enkelte af Sangene. Af M. P. Kruses Sang er V. 5 saalydende:

Vi skue undrende din Daad
 Guds Mand, som efter Herrens Raad
 For os har stridt og vundet.
 Den Krands, som din Bestandighed,
 Din Troe, dit Haab, din Kierlighed
 Har om din Isse vundet,
 Visner aldrig; Sekler rinde;
 Men dit Minde,
 Sandheds Lærer!
 Aldrig Tidens Tand fortærer.

Af G. P. Brammers Sang anføres V. 5 for det originale Udtryk Helgen-Traad:

Af Martyr-Asken op du steeg;
 Thi leved i din Streengeleeg,
 Hvad Stephan saae i Døden.
 Ej skjælvend du for Husses Lod
 Men stævned kæk i Helgen-Traad
 Med Gud, din Borg i Nøden,

Mørkets Banner,
 Skræk udfoldet, Løgne-Skjoldet
 Sank i Mulde
 Som i Aske Pavens Bulle.

samt V. 9 om den augsburgske Konfession:

Den¹⁾ skinned i dit Testament,
 Hvor klart du har din Troe bekendt:
 I Augsburg-Confessionen;
 Den skinned klart for brystne Blik,
 Der smilende herfra du gik,
 Og steeg til Naade-Thronen.
 Herrens Ager
 Nye oppløiet, stod for Øiet,
 Der du døde,
 Bølgende i feirest Grøde.

J. Møllers 9. Vers lyder, som følger:

Paa Digtekunstens store Mark
 Veltalenhedens Patriark
 De skjønnne Blomster sanker,
 Du i saa stor Mangfoldighed
 I Sang og Prædiken udsprede,
 I Billeder og Tanker,
 For at groe.
 Christnes Troe
 Skal oplue, naar de skue Gud i Aanden,
 Med der' Psalmebog i Haanden.

Kaptain Münnich var mest vant til at dyrke den verdslige Poesi, han skrev jævnlig humoristiske Sange. Hans Sang om Luther har ogsaa faaet et ret verdsligt Præg, der minder om Tonen i en Selskabssang forud for en Skaaltale. Her anføres 2det og 4de Vers:

En hellig Mand Herr Luther var,
 En Mand, som største Omhu bar,
 At Mennesker blev kloge.

¹⁾ Guds Herlighed.

Thi Biblens Brug bevirked han
Til Nytte for hver menig Mand,
Som Kundskab af den droge.

Gode Luther!
Drivtig var du
Og kom i Hu
Det, vi savned;
Tak, fordi du os har gavnet!

Herr Luther var en Hædersmand,
Han gavnede i alle Land
Ved rensed christlig Lære.
Alt Munke- og alt Pavedom
Udryddedes, da Luther kom:
Ham varm Tak ydet være.

Herlig, Luther,
Var din Vandel,
Al din Handel
Os til Rettesnor er vorden.

Et Par af Forfatterne have ikke alene ihukkommet Luther men tillige Md. Quist. Henning Schielderup, stud. theol. og Skolelærer i Grundfør, priser »den ædle Danneqvinde«, som til Luther har flettet en Krands og siger herom i sit 21. Vers:

Gid denne Krands ei visne maae,
Gid at det Minde varigt staae,
Som hun dig herved sætter!

Og C. salig Teilmann i Slagelse, hvis Sang endogsaa er paa Tryk, helliger sit sidste Vers udelukkende til »den glade Giver«:

Den ædle ubekendte, som
Vil hædre Luthers Kristendom.

Slutningen lyder saaledes:

O skøn Din Løn,
Glade Giver, Hos Gud bliver,
Han paaskønner
Al din Daad, derfor belønner.

Zahles kronede Sang forbigaa vi, fordi den, som nævnt,
stadig optrykkes og aarlig benyttes i Vartov og altsaa er
let tilgængelig.
